



crkva u svijetu

godina VII • broj 1 • split • 1972

PRAVDA JE TEMELJ MIRA

(Poslanica Pavla VI za Dan mira 1972. godine)

P a v a o VI

*Ljudi koji mislite i djelujete,
svi vi koji živite u ovoj 1972. godini,
primite još jednom naš poziv na proslavu Dana mira!*

Mi vjerujemo da je ideja mira — i da i dalje treba da bude — temeljna ideja u promjenama ljudskog života; da ona biva sve potrebija u vremenu i prostoru gdje bi se osporavala mislima i djelima. To je nužna ideja, ideja koja nalaže, nadahnjuje. Ona polarizira ljudske težnje, napore, nade. Ona je naš cilj, i zato ona stoji u početku i na svršetku našeg pojedinačnog i zajedničkog djelovanja.

Stoga mislimo da je vrlo važno pravilno shvatiti mir, bez lažnih pojmova koji ga često zaogrću, prekrivaju, izopačuju. Najprije ćemo to reći mladima: Mir nije statičko stanje života, koji bi u takvu miru našao svoje savršenstvo i svoju smrt — jer život je kretanje, rast, rad, napor, osvajanje... Je li mir zaista takav? Jest, jer je mir povezan s najvišim dobrom čovjeka, vječitog putnika u ovom svijetu; to se dobro nikada potpuno ne postiže, uvijek se iznova osvaja, a nikada se potpuno ne osvoji. Mir je, dakle, središnja i pokretačka ideja najvećeg dinamizma.

Ali, to ne znači da se mir slaže s nasiljem. To ćemo posebno reći odgovornima koji se brinu za određeni poredak među članovima neke skupine: obitelji, škole, poduzeća, zadruga, staleža, grada, države. Oni se nalaze u stalnoj kušnji da silom nametnu odnose prividnog mira. Dvoličnost zajedničkog života tada se pretvara u patnju i kvarenje ljudi — kao što se pretvara u pravu laž ozračje koje je ponekad stvoreno neslavnom pobjedom, bezumnim despotizmom, razornim nasiljem, ili pak

ravnotežom sila kojih trajna napetost obično raste do žestoke eksplozije koja, na svakojakim ruševinama, pokazuje kako je bio lažan mir name-tnut vlašću i nasiljem.

Mir nije nikakva zamka.¹ Mir nije vlada laži.² Još je manje posvemašnja i neobuzdana tiranija; pogotovo nije nasilje. Nasilje, barem, ne smije više prisvajati sebi uzvišeno ime mira.

Iako je to teško, mi moramo stvoriti vjerodostojan pojam mira. Teško je to onome koje se zatvara neposrednoj intuiciji da je mir nešto sasvim ljudsko. To je dobar put da se shvati što je autentični mir. Ako tražimo otkuda on zapravo dolazi, vidimo da on pušta svoje korijenje u čovjekov smisao za ono što je pošteno. Mir koji se ne gradi na stvarnom pošto- vanju čovjeka nije pravi mir. Kako nazivamo taj smisao čovjeka za ono što je pošteno? Zovemo ga pravедnošću.

Ali, ne izgleda li nam Pravda poput neke nepokretne boginje? Da, ona to jest u svojim izrazima koje nazivamo pravima i dužnostima i koje mi propisujemo u svojim glasovitim zakonicima, tj. u zakonima i ugovorima koji se ne smiju pogaziti i na kojima se temelje ovi postojani odnosi — društveni, kulturni, gospodarski. To je poredak, to je mir. Ali, ako bi Pravda — ono što ona jest i što treba da bude — našla druge izraze, bolje od ovih koje sada imamo — što bi se dogodilo?

Prije nego odgovorimo, upitajmo se je li ta postavka o razvoju svijesti o pravdi — dopustiva, vjerodostojna, ili poželjna.

Da, upravo ta činjenica obilježava moderni svijet za razliku od antičkoga. Danas svijest o pravdi napreduje. Držimo da to nitko ne osporava. Ne zaustavljajmo se sada na tome da to raščlanjujemo. Svi mi danas znamo, zahvaljujući širenju kulture, da svaki čovjek ima novu svijest o sebi. Svaki čovjek danas zna da je Osoba, i svaki se osjeća Osobom, tj. nepovredivim bićem, jednakim ostalima, slobodnim i odgovornim, recimo slobodno: svetim bićem. Tako jedna nova i bolja pozornost, potpunija i zahtjevanija prema onomu što bismo mogli nazvati »diastolom« i »sistolom« ljudske osobnosti — rekli bismo: dvostrukim moralnim kretanjem u ritmu dužnosti i prava — prodire u čovjekovu svijest. Iz ljudskog srca izbija pravda, ne više statička, nego dinamička. To nije samo pojedina- čna pojava, niti je ograničena na birane i određene skupine. Od danas je to kolektivna, opća pojava. To otvoreno potvrđuju zemlje u razvoju; to je glas naroda, glas čovječanstva. On traži novi izraz za Pravdu, novi temelj Mira.

Svi smo uvjereni u tu nepobitnu tvrdnju. Zašto onda oklijevamo da miru dademo jedan drugi temelj, a ne statičnu Pravdu? Nije li, kako je to na- gласila posljednja Sinoda biskupa, potrebna veća pravda u nacionalnim zajednicama kao i u međunarodnim odnosima? Je li pravедno, na primjer, ne dopuštati čitavim narodima da slobodno i prirodno očituju pravo koje ljudski duh najupornije zahtijeva, pravo na vjersku slobodu? Kakva vlast, kakva ideologija, kakav povijesni ili svjetovni interes mogu pri-

¹ Usp. Jak 15, 21.

² Usp. Jr 6, 14.

svojiti vlast da priječe i guše vjerski osjećaj u njegovu zakonitu i humanom iskazu? (Ovdje nije riječ o praznovjerju, fanatizmu, ni poticaju na nemire.) Kako ćemo nazvati takav mir koji se želi nametnuti gazeći to prvotno ljudsko pravo?

Tamo gdje bi se vrijeđala i izrugivala druga neosporna prava: narodna, društvena, kulturna, gospodarska... — bismo li mogli biti sigurni da se radi o pravom miru ako dolazi po takvu nasilju? Hoće li taj mir biti postojan? I ako bi bio postojan, bi li bio pravedan i human? — Je li, na primjer, pravedno da se ne omogućuje da se svaka zemlja razvija u suradnji s drugima, bez ikakve dominacije, bilo gospodarske, bilo političke?

Pitanje postaje vrlo teško i složeno. Nije na nama da ga zaoštravimo; pogotovo nije da ga praktično riješimo. Za to nije nadležan ovaj što govori s ove Apostolske Stolice.

Ali upravo odavle naš poziv da se slavi Dan mira odjeknuo je kao poziv da se ostvaruje pravda. *Opus iustitiae pax* — Mir je djelo Pravde.³ Mi to danas ponavljamo oštrije i dinamičnije: »Ako želiš mir, bori se za Pravdu.«

Ovaj poziv zna kako je teško vršiti pravdu, odrediti je prije svega, zatim je ostvarivati. To nikada nije bez određene žrtve vlastitog prestiža, ili vlastitog probitka.

Možda je potrebno više plemenitosti za pokoravanje razlozima pravde i mira, negoli je potrebno za borbu i nametanje protivniku svojih prava, opravdanih ili umišljenih.

Imamo veliko pouzdanje da će povezani ideali Pravde i Mira stvoriti u modernom čovjeku moralne snage koje će osigurati njihovo ostvarenje; mi očekujemo njihovu postupnu pobjedu.

Štoviše, još se više uzdamo da moderni čovjek poznaje buduće putove mira, kako bi i sam postao borac za pravdu koja mu otvara te putove i potiče ga da njima kroči u gorljivoj i proročkoj nadi.

Eto zašto se usuđujemo još jednom pozvati na slavljenje Dana mira. U ovoj 1972. godini bit će to u strogom i vedrom znaku pravde, uz žarku želju da potaknemo djela koja skladno izražavaju iskrenu želju za Pravdom i Mirom.

³ Usp. Iz 32, 17.